

10042010

Ik heb de voorbije week het genoeg gehad om aan de zijde van mijn geliefde door de straten te dwalen, langs pleinen te struinen leunend op mijn nordic walingsticks wegens een verkreukelde meniscus, rechts mediaal posterieur, waardoor bejaarden hun plaats afstonden en blindengeleide honden in verwarring kwamen.

We hebben de Galata wijken gedaan ten noorden van de Gouden Hoorn, Beyoğlu, Nisantasi, Şişli, Beşiktaş en langs de Bosporus Rumeli Hisari, Bebek, Arnavutkoy – het dorp der Albanezen waar nog menig houten paleis op restauratie wacht in de omgeving van een grote Grieks Orthodoxe Kerk en waar het eten goed en de wijn duur is in Abracadabra aan het eeuwige water.

Wanneer je in Beyoğlu door de Çukur Cuma Cd de hoek met de Dalgic Ck bereikt en het hoekhuis na al die jaren nog steeds in de steigers ziet staan, wanneer een enkele werkman met isolatiebuizen voor de elektriciteit in en uit zeult, heel wat toeristen passeren en de vele architectuurstudenten die de oude wijkarchitectuur moeten bestuderen niet blijken te weten wat het 'Museum van de onschuld' zou kunnen zijn, dan lijkt het wat treurig gesteld met Istanbul.

Wanneer dan eindelijk een van de studenten lijkt te weten wie Orhan Pamuk is, ons meteen mededeelt dat hij hem na de lectuur van zijn <http://www.janvanduppen.be/=87> Istanbulboek 'Herinneringen en de stad' geen goed schrijver vindt, want zo is deze stad niet volgens hem, meer nog *'het is een politiek manoeuvre geweest om Pamuk de Nobelprijs literatuur te geven, want er zijn zoveel betere Turkse schrijvers en daardoor wordt ons land schade berokkend!'*

Dan vraag je je als lezer af of de verhouding tussen de hoofdrolspeler in het Museum van de onschuld en zijn Füsün geen metafoor is voor de verhouding tussen de schrijver en zijn stad, verscheurd tussen de liefde voor zijn stad, dé Stad en het westen, Frankrijk, tussen geforceerde vernieuwing en de smeulende invloeden van het Ottomaanse rijk waar Istanbul de unieke en ongeëvenaarde hoofdstad was.

Een liefde die hem aantrekt, verleidt en verlost, die hij niet kan voldoen, waar hij op een neurotische wijze mee probeert om te gaan, die hij tot een fetisj maakt, waar ze hem finaal de vernieling in helpt op hun vlucht naar Parijs, waarna hijzelf in werkelijkheid verhuist naar New York.

Hij weet maar al te goed waaraan het Istanbul en Turkije heeft ontbroken. Met zijn 'Museum van de onschuld' lijkt hij in het nog te realiseren gebouw een parodie te presenteren op het museumwezen in de wereld.

Istanbul heeft zelfs als Europese Culturele Hoofdstad 2010 weinig of niets te bieden op museumvlak.

Er is het nieuwe prachtige Museum of Modern Art met een fantastische uitzicht over de Gouden Hoorn en de Bosporus en een interessante collectie over de geschiedenis van Turkse moderne schilderkunst. En er is het Pera museum waar een boeiende tijdelijke tentoonstelling over Picasso's etsen uit de Vollard Suite.

Verder ontbeert deze stad een en ander aan musea van schilder- en beeldhouwkunst.

Waar hij in zijn 'Ik heet Karmozijn' reeds omstandig dit probleem behandelde blijkt dit nog steeds zeer actueel.

<blockquote>506.

Ik was blijkbaar degene die de verhalen over de kwaliteiten van de Europese meesters, die Oom ons allemaal vertelde, het beste begreep. Voor ons, miniatuurschilders, die hun vak eerzaam en bekwaam willen uitoefenen, is hier geen plaats meer, dat besef ik nu wel. Als wij volgens de wens van wijlen onze Oom en de sultan de Europese meesters zouden imiteren, dan zouden we uiteindelijk tegengewerkt worden door onze eigen angst, en dan zouden we het nooit voor elkaar krijgen. Maar als we de satan zouden volgen en wel tot het einde zouden doorgaan, een heel verleden zouden loochenen en zouden pogen een stijl en een Europees soort persoonlijkheid te verwerven, dan zouden we daar absoluut niet in slagen, evenmin als mijn bekwaamheid en kennis voldoende waren om dit portret hiervan mezelf te maken. Uit de onbeholpenheid van deze tekening van mij, uit het feit dat het niet gelukt is een behoorlijk gelijkende afbeelding van mezelf te schilderen, ben ik er weer eens van doordrongen geraakt dat de vaardigheid van de Europese meesters iets is wat je in de loop van eeuwen leert – iets wat wij allen overigens al lang wisten, maar waar we geen belang aan hechten.

Als het boek van Oom voltooid was en naar Venetië gestuurd zou worden zouden de Venetiaanse meesterschilders minzaam om ons glimlachen, en

een glimlach zou ook op het gezicht van de doge verschijnen. Meer niet. De Osmanen willen geen Osmanen meer zijn, zouden ze zeggen, en ze zouden niet meer bang voor ons zijn.

Bleven wij de oude meesters maar trouw! Maar niemand wil dat meer, de sultan niet, en ook meneer Kara niet, die zo triest was omdat hij geen portret van zijn lieve Sjekure had.

Nu goed, blijft dan maar hier en ga honderden jarenlang de Europese meesters imiteren!

En ondertekenen jullie imitaties maar met gepaste trots.

De oude meesters van Herat probeerden de wereld weer te geven zoals God die zag en ondertekenden hun werk niet, om te verhullen dat ze een persoonlijke stijl hadden.

En jullie, jullie zullen je werk ondertekenen om te verhullen dat jullie geen persoonlijke stijl hebben.

Maar er is nog een andere uitweg, misschien heeft die zich ook bij jullie aangediend maar hebben jullie dat voor je gehouden: de Mogul Sultan Akbar sprenkelt in liefde en goud in het rond en probeert zo de allerbeste miniatuurschilders ter wereld om zich heen te verzamelen. Het is inmiddels wel duidelijk: niet hier in Istanboel, maar daar in het atelier van Agra zullen een boek voltooiën voor het duizendste jaar van de Islam.'</blockquote> Een zeer merkwaardige verwijzing van Orhan Pamuk in deze laatste zinnen, waarin je de opkomst van het India van vandaag kan zien in een parallel aan het Mogulrijk van Turkse origine vanaf het begin van de 16 tot de 18 de eeuw, te Agra waar ondermeer de Taj Mahal werd opgericht.

<blockquote> 40. De Italiaanse meester had de Venetiaanse edelman zo afgebeeld, dat je meteen kon zien dat hij het was en niemand anders. Als je die man nooit gezien had en men vroeg je hem te vinden, dan zou je hem dankzij dat schilderij, onmiddellijk herkennen in een menigte van duizenden mensen. De Italiaanse meesters hadden een stijl en vaardigheid ontwikkeld waarmee je onverschillig welke man kon onderscheiden van ieder ander, niet dankzij zijn kleding en onderscheidingsteken, maar dankzij zijn gezicht. Een portret noemen ze dat.

Als je gezicht op zo'n manier wordt afgebeeld, al is het maar een keer, vergeet niemand je meer. Iemand die naar een afbeelding van jou kijkt voelt je in zijn nabijheid, al ben je nog zo ver weg. Ook iemand die je nooit in levende lijve gezien heeft, kan, jaren na je dood, oog in oog met je komen, alsof je tegenover hem staat.</blockquote>

<http://www.vn.nl/Standandaard-media-pagina/HetMuseumVanDeOnschuldOrhanPamuk.htm>
<http://www.nrcboeken.nl/recensie/smachten-naar-wat-niet-bestaat>
<http://www.nrcboeken.nl/recensie/pamuk-schreef-een-kloeke-roman-over-begeerte-in-een-kleine-en-grote-context>
http://gerbrand.nl/orhan_pamuk_the_museum_of_innocence_interview_reading
http://www.gerbrand.nl/orhan_pamuk_the_museum_of_innocence_interview_reading

410. De betekenis van het elkaar aankijken in een maatschappij als de onze waar mannen en vrouwen elkaar buiten de familie om nauwelijks kunnen leren kennen of met elkaar kunnen afspreken, drong pas laat tot me door – misschien ook omdat ik een deel van mijn jeugd in Amerika had doorgebracht. Pas na mijn dertigste begreep ik het, dankzij Füsün... Maar ik besefte heel goed wat de waarde ervan was, en voelde steeds hoe diep het kon gaan. Füsün keek precies zo naar me als vrouwen op Iraanse miniaturen, of als vrouwen in fotoromans en filmscènes.

411. De vage wereld tussen voelen en verbeelden was een tweede grote ontdekking die ik gewaarwerd terwijl ik dank zij Füsün de subtiele kneepjes van de kijkkunst leerde. Blikken uitwisselen, dat was natuurlijk de methode om jezelf woordeloos, alleen met je ogen, uit te drukken aan degene die tegenover je zat. Maar wat je precies uitdrukte, en wat de ander er precies van begreep bleef altijd gehuld in een vaagheid die niet onaangenaam was.

412. ‘ Als u een mooie vrouw ziet lopen, kijk haar dan niet zo strak aan alsof u haar wilt vermoorden.’ (...) Sibel had me vaak verteld hoe hinderlijk mannen waren die van het platteland naar Istanbul waren getrokken en een mooie vrouw met onbedekt hoofd, voorzien van make up en lippenstift, ongegeneerd en onophoudelijk stonden aan te gapen.

463. Ik vond het heerlijk om die ‘doen-alsof’- rituelen te observeren, die ingewikkelde subtiele gedragingen waar antropologen meestal niets van begripen. ik vond de ‘doen-alsof’-cultuur geenszins hypocriet.

524. Mijn moeder merkte dat ik niet onder de indruk was geraakt van haar woorden en werd boos. ‘ In een land waar mannen en vrouwen niet bij elkaar kunnen komen, elkaar kunnen ontmoeten en met elkaar spreken, daar kan geen liefde bestaan’, zei ze op stellige toon. ‘En weet je waarom? Omdat mannen, zodra ze maar een geschikte vrouw bespeuren, meteen boven op haar springen als een beest dat wekenlang honger heeft geleden, of ze nu mooi of lelijk, goed of slecht is. Zo zijn ze at allemaal gewend. En dan denken ze dat het liefde is. Hoe kan er in zo’n oord nu liefde ontstaan? Houd jezelf alsjeblieft niet voor de gek.’